

Crna Gora
SKUPŠTINA
Odbor za zdravstvo, rad
i socijalno staranje
Broj: 00-63-12/23-25/4
EPA: 772 XXVII
Podgorica, 01. jun 2023. godina

Na osnovu člana 73 stav 5 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje Skupštine Crne Gore, sa sjednice održane 12. maja 2023. godine, podnosi

IZVJEŠTAJ
SA KONSULTATIVNOG SASLUŠANJA
NA TEMU: "RIZIK, UZROCI I POSLJEDICE VRŠNJAČKOG NASILJA U CRNOJ
GORI"

I Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje je na 69. sjednici, održanoj 04. maja 2023. godine, donio odluku o održavanju konsultativnog saslušanja vezano za vršnjačko nasilje u Crnoj Gori. Predlaganje ove teme uzrokovano je učestalim slučajevima grubog vršnjačkog nasilja sa kojim se crnogorsko društvo, gotovo svakodnevno, suočava, duži vremenski period.

U cilju prikupljanja potrebnih informacija i stručnih mišljenja, na predmetno konsultativno saslušanje su pozvani: ministar prosvjete Miomir Vojinović, ministar sporta i mladih Vasilije Lalošević, ministar unutrašnjih poslova Filip Adžić, ministar zdravlja Dragoslav Ščekić, ministar rada i socijalnog staranja Admir Adrović, ministar pravde Marko Kovač, rukovodilac Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici Duško Milanović, specijalista dječje i adolescentne psihijatrije i direktor Centra za autizam dr Ivan Krgović, direktorica JU Centar za djecu i mlade „Ljubović“- Podgorica Nina Delević, izvršna direktorica NVO Udruženje „Roditelji“ Kristina Mihailović i predsjednica Upravnog odbora Unije srednjoškolaca Crne Gore Lana Lješković.

Sjednici su, u cilju prikupljanja potrebnih informacija i stručnih mišljenja, prisustvovali Vasilije Lalošević, ministar sporta i mladih, Miomir Vojinović, ministar prosvjete, Slađana Ćorić, državna sekretarka u Ministarstvu zdravlja, Jelena Grdinić, v. d. generalne direktorice Direktorata za krivično i građansko zakonodavstvo u Ministarstvu pravde, Snežana Vujović, viša policijska inspektorica I klase, šefica Grupe za potrage, suzbijanje maloljetničke delikvencije i nasilja u porodici u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Darko Stojanović, državni sekretar u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Duško Milanović,

rukovodilac Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici, dr Ivan Krgović - specijalista dječje i adolescentne psihijatrije i direktor Centra za autizam, Melisa Hot, psiholog, Nina Delević, direktorica JU Centar za djecu i mlade „Ljubović“ – Podgorica, Kristina Mihailović, izvršna direktorica NVO Udruženje „Roditelji“ i Lana Lješević, predsjednica Upravnog Odbora Unije srednjoškolaca Crne Gore.

Takođe, sjednici su prisustvovali i Neda Ojdanić, državna sekretarka u Ministarstvu sporta i mladih, Olivera Nikolić, načelnica Direkcije za osnovno obrazovanje i vaspitanje u Ministarstvu prosvjete, Radoje Novović, načelnik Odsjeka za istraživanje i razvoj u Zavodu za školstvo Crne Gore i Slobodan Savović, direktor Direktorata za opšte srednje, stručno obrazovanje i cjeloživotno učenje u Ministarstvu prosvjete.

Svi prisutni na sjednici izrazili su zabrinutost zbog porasta broja vršnjačkog nasilja i ostalih devijantnih oblika ponašanja i saglasili su se da nadležne državne institucije moraju preduzeti neophodne mjere i radnje radi suzbijanja ove kompleksne pojave. S tim u vezi, na sjednici je, između ostalog, bilo riječi o: jačanju porodice kao osnovne ćelije ljudskog društva; karakteristikama i kompleksnim oblicima vršnjačkog nasilja; rizicima, uzrocima i posljedicama vršnjačkog nasilja; snaženju kapaciteta pedagoško-psiholoških službi u školama; jačanju vaspitne uloge škole i autoriteta nastavnog kadra; prisustvu reonskog policajca; značaju saradnje porodice i škole; modelima iz uporedne prakse koja se pokazala kao dobra u suzbijanju vršnjačkog nasilja; važnosti porodične psihoterapije, sa akcentom da se učini dostupnijom; kadrovskom i prostornom jačanju kapaciteta službe za podršku mentalnom zdravlju; važećoj kaznenoj politici i vaspitnim mjerama za mlađe i starije maloljetnike; predlozima za izmjene i dopune zakona u djelovima koji se odnose na predmetnu oblast, uz poštovanje Konvencije o pravima djeteta; kontinuiranoj primjeni strateških dokumenata koji se odnose na djecu; značaju sporta i uopšte fizičke aktivnosti za djecu i omladinu; podsticanju empatije kod djece, snaženju položaja žrtve i adekvatnom procesuiranju nasilnika; sajber nasilju.

Predstavnici državnih institucija, prezentovali su, u okviru svoje nadležnosti, konkretne mjere za suzbijanje vršnjačkog nasilja, kao što je između ostalog, otvaranje besplatne telefonske linije za prijavu vršnjačkog nasilja.

II Predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje dr Srđan Pavićević naglasio je da je dodatni razlog da se ovaj odbor bavi ovom temom nedavni tragični događaj nasilja sa smrtnim posljedicama, učinjen od strane jednog trinaestogodišnjeg dječaka, koji se dogodio u osnovnoj školi, u Beogradu, gdje je ubijeno osmoro djece i radnik obezbjeđenja, dok su šestoro djece i nastavnica ranjeni. Podsjetio je da se, u Mladenovcu dan nakon ove tragedije, dogodio još jedan tragični događaj učinjen od strane dvadesetjednogodišnjeg muškarca, čiji je epilog osmoro ubijenih i 13 ranjenih. Navedene činjenice su razlog da vršnjačko nasilje kontinuirano bude u fokusu pažnje pa je opravdano očekivati i tražiti da nadležni organi, u skladu sa propisanim ovlaštenjima,

posvećeno i beskompromisno rade na smanjenju i suzbijanju ovog ozbiljnog društvenog problema, naglasio je dr Pavićević.

Specijalista dječje i adolescentne psihijatrije i direktor Centra za autizam dr Ivan Krgović kazao je da je evidentan porast nasilja među djevojčicama na društvenim mrežama i da su na zapadu isto primijetili da društvene mreže utiču loše na nasilje i da roditelji moraju da preuzmu odgovornost, znaju da slušaju svoju djecu i prate njihovo ponašanje. Ukazao je na činjenicu da ni na zapadu nije riješen problem vršnjačkog nasilja i da se mora učiti od drugih i slijediti neki dobri modeli borbe protiv ovog nasilja. Skandinavske zemlje, poput Islanda i Finske, su dobri primjeri, koji su raznim programima uspjeli da smanje vršnjačko nasilje. Treba razmišljati o ograničavanju pristupa društvenim mrežama određenim starosnim grupama djece. Naglasio je da se moraju jačati službe, kao bitan faktor u suzbijanju vršnjačkog nasilja, da su potrebni specijalni pedagozi i kadrovska rješenja za dječji dom "Mladost" u Bijeloj. Roditelji, čak i nastavnici, nekim neadekvatnim stavovima mogu da podstiču nasilje a i sami nastavnici mogu biti žrtve nasilja od strane djece. Savremena nauka nema "vakcinu" koja bi omogućila da, odjednom, sva djeca budu lijepo vaspitana.

Psiholog Melisa Hot istakla je da je neophodno uspostaviti saradnju između porodice i škole. Porodica je ključna, jako je važna saradnja porodice i škole kako bi uticali na rješenje ovog problema. Istakla je da se mora ozbiljno raditi na prevenciji i da ne postoji sistem koji pruža porodičnu psihoterapiju. Poručila je da se škola najčešće uzima kao mjesto gdje se vrši vršnjačko nasilje jer je, u suštini, najbrojnija zajednica ali i naglasila da se nasilje dešava i izvan škole i njenog okruženja pa škola nema opciju da reaguje. Apelovala je da se urade istraživanja, da se utvrdi šta je to što determiniše nasilnike a šta žrtve nasilja. Takođe, naglasila je da su skandinavske zemlje počele da istražuju ozbiljno ovaj problem nakon slučajeva maloljetničkog suicida, među žrtvama vršnjačkog nasilja.

Ministar prosvjete Miomir Vojinović je kazao da je formirana Komisija koja će procijeniti, na osnovu broja učenika u određenim školama, gdje treba povećati broj psihologa, odnosno pedagoga. Komisija će razmotriti i mogućnost da se u onim školama u kojima trenutno, na osnovu zakonske regulative, ne postoje psiholozi i pedagozi, nađe način na koji se mogu angažovati i uključiti u ovu aktivnosti. Ministar Vojinović je napomenuo da od 4. maja funkcioniše besplatna telefonska linija za prijavu nasilja i da je, do sada, bilo osam poziva i jedna govorna poruka (šest poziva se odnosilo na prijavu vršnjačkog nasilja od kojih su se četiri poziva odnosila na kombinovano fizičko i verbalno nasilje, jedan poziv na fizičko, verbalno i sajber nasilje i jedan poziv isključivo na fizičko nasilje). Istakao je da je 8. maja licencirana ustanova, u okviru Policijske akademije, gdje se može steći stručna kvalifikacija – asistent u prevenciji nasilja i vandalizma. Kazao je i da vjeruje da će se uskoro pojaviti stručna lica koja će raditi isključivo u školama. Formirana je komisija koja radi na izmjenama pravilnika o normativima a na osnovu toga će procijeniti gdje treba povećati broj psihologa ili pedagoga. Razmotriće se i način kako

da se angažuju psiholozi i pedagozi u školama u kojima ih trenutno nema, zaključio je ministar Vojinović.

Izvršna direktorica NVO Roditelji Kristina Mihailović smatra da je vrijeme da se počne konkretno raditi. Kazala je da je sjednica Savjeta za prava djeteta bila prije dva mjeseca i da je tada dogovoreno da će za 15 dana svi učesnici tog sastanka dostaviti predloge o tome što bi trebalo raditi na suzbijanju vršnjačkog nasilja. Ta najavljena sjednica još nije zakazana a ona bi trebala da doprinese rješavanju problema. Njena sugestija Odboru i Skupštini je da se, određenom vrstom pritiska na Vladu, svi relevantni subjekti uključe u rješavanje ove problematike. Predložila je organizovanje konsultacija sa različitim kompetentnim subjektima, koje bi imale za rezultat konkretne predloge i rješenja, primarno insistirajući na primjeni postojećih zakonskih propisa kako bi se vidjelo što se može mijenjati u dijelu odgovornosti i postupanja.

Predsjednica Upravnog odbora Unije srednjoškolaca Crne Gore Lana Lješković naglasila je da svjedoči tome da je vršnjačko nasilje u Crnoj Gori evidentno i da je ono izazvano različitim faktorima. Kazala je da je solucija razvijanje programa koji će pomoći u prevenciji ali i rješavanju problema. To uključuje obrazovne programe i radionice, ne samo za učenike u školama već i za roditelje i nastavnike u Crnoj Gori. Time se osigurava prostor za mlade u kome bi oni mogli da rastu, razvijaju se i normalno funkcionišu. Veliki broj incidenata u svijetu i, nažalost, u regionu treba da budu poslednja opomena i pokazatelj onoga što ne smije da se dešava u Crnoj Gori, zbog čega smatra da je neophodno preduzeti određene mjere u cilju suzbijanja nasilja. Smatra da je potrebno pronaći rješenje u vidu prisustva policajca kako u dvorištu škole tako i u kvartovima u Podgorici, ostalim gradovima i opštinama u Crnoj Gori. Ili, barem jedan policajac za nekoliko škola pri čemu treba uskladiti školske odmone kako bi to službeno lice moglo da pravovremeno djeluje u prevenciji nasilja. Ne može se očekivati kvalitetno društvo bez kvalitetne pomoći i zaštite. Veća dostupnost i informisanost o održavanju mentalne higijene je nešto na čemu treba raditi. Takođe, pomenula je opciju uvođenja barem jednog obaveznog razgovora djece sa psihologom tokom školske godine.

Direktorica JU Centar za djecu i mlade "Ljubović", Podgorica Nina Delević istakla je da se vršnjačko nasilje rijetko javi jednom i da se za njega čuje tek onda kada za žrtvu nastupe teže posljedice ili kada se ono javi više puta prema jednoj ili prema više osoba. Brine je to što počinioc nasilja postaje dominantan prema samoj žrtvi nasilja ali, nažalost, i prema sistemu jer sistem nema adekvatan odgovor pa je krivično pravo u odnosu na maloljetnike izgubilo svoju preventivnu funkciju a država nema represivne mehanizme prema počiniocima krivičnih djela. Smatra da treba poslati jasnu poruku počiniocima krivičnih djela da to što rade nije dozvoljeno niti je društveno prihvatljivo. Naglasila je da ako već postoji situacija i normativni okvir takav da je dijete od 14 godina apsolutno krivično neodgovorno, a na primjeru Republike Srbije su se vidjele posljedice koje mogu da nastupe, ne može se govoriti ni o mjerama prevencije kad te mjere nijesu propisane u krivičnom zakonodavstvu. Zakon razlikuje dvije vrste maloljetnika, mlađe -

uzrasta od 14 do 16 godina i starije - uzrasta od 16 do 18 godina. Lice mlađe od 14 godina nije krivično odgovorno i protiv njega se ne može voditi krivični postupak, niti se mogu primijeniti sankcije i mjere propisane krivičnim zakonodavstvom. U Crnoj Gori je, u poslednjih 20 godina, najmlađi počinilac krivičnog djela ubistva bio maloljetnik od osam godina. Četiri ubistva su izvršili maloljetnici od 12, 15 i 16 godina. Njima se nije mogla izreći kazna zavodskog tipa pa smatra da je neophodno promijeniti kaznenu politiku prema maloljetnim počinocima krivičnih djela. Rekla je da Kanada, kao najliberalnija zemlja, u krivičnom zakonodavstvu ima granicu krivične odgovornosti za maloljetnika od 12 godina. Prema njenim riječima, dijete od 14 godina danas nije isto kao dijete istog uzrasta prije 20 godina, objasnivši to promjenom stilova života i činjenicom da danas postoje društvene mreže.

Viša policijska inspektorka I klase, šefica Grupe za portage, suzbijanje maloljetničke delikvencije i nasilja u porodici Snežana Vujović kazala je da se problem može riješiti samo u sinergiji svih prisutnih. Istakla je da su uzroci nasilja vrlo važni za ispitivanje i za analizu. Sistemu nedostaje to što su djeca uskraćena za važan segment obrazovanja, a to su nauka i kultura. Vrlo često se može vidjeti da su djeca jako kreativna u oblicima nasilja koja ispoljavaju. Kazala je da sistem treba obnavljati u temelju, a da policija kao represivni organ, često, nije u prilici da sprovodi preventivne mjere. Istakla je da je proteklih dana formiran radni tim unutar MUP-a, a čine ga kolege koje rade na slučajevima maloljetničke delikvencije i predstavnici tog resora u cilju interne koordinacije i razvijanje saradnje sa drugim institucijama. Planirali su izradu protokola koji bi potpisale sve relevantne institucije a kojim bi se obavezali na korake koje svi treba da preduzemo, najavljujući i podzakonski akt koji bi propisao načine na koji policijski službenik postupa prema maloljetnom izvršiocu ovakvih djela.

Rukovodilac Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici Duško Milanović, poručio je da se državno tužilaštvo, po prirodi djelatnosti i funkcije, uključuje tek kada se izvrši krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti. Zabrinjava to što je u porastu izvršenje krivičnih djela koja se mogu svrstati u vršnjačko nasilje. Istakao je da se krivična djela iz nadležnosti Osnovnog državnog tužilaštva ne mogu odvojiti od krivičnih djela koja su uzročno posljedično vezana s vršnjačkim nasiljem. S tim u vezi, naveo je da su u porastu izvršenja krivičnog djela nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici, nasilničko ponašanje kao i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija, do kojih djeca lako dolaze i, samim tim, izvršavaju ova krivična djela. Samo od početka godine imali su 40 predmetnih djela koja su izvršila maloljetna lica a ako se uzmu u obzir i mlađa punoljetna lica za koja se mogu primijeniti određene vaspitne mjere, taj broj je značajno veći. Postupci prema maloljetnim licima se vode u skladu sa Zakonom o postupanju prema maloljetnicima koji ima nedostataka jer kaznena politika nije adekvatna ali je usklađen sa međunarodnim aktima, posebno sa Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima djeteta i oni postupaju u skladu sa tim propisima. Predložio je formiranje tima koji bi morao da radi češće i da ima određene zaključke, u kojem bi bio predstavnik tužilaštva, kako bi došlo do konkretnih rješenja.

V.d. generalne direktorice Direktorata za krivično i građansko zakonodavstvo Jelena Grdinić u Ministarstvu pravde saopštila je da Ministarstvo pravde priprema izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva koje se odnose i na krivična djela nasilja. S tim u vezi, navela je da se uvode u krivično zakonodavstvo stručne službe, u okviru viših sudova i tužilaštava, koje bi radile na osnaživanju lica - žrtava nasilja, posebno u dijelu njihovog ohrabriranja da podnose krivične prijave protiv nasilnika. Istakla je da je Predlog izmjena i dopuna Zakonika o krivičnom postupku upućen Evropskoj komisiji u decembru prošle godine ali još nijesu dobili prve komentare. Nakon toga bi se trebao utvrditi konačni zakonski tekst. Takođe, navela je da su predložene izmjene i Krivičnog zakonika u smislu uvođenja novih krivičnih djela protiv polnih sloboda, kao što je krivično djelo seksualnog uznemiravanja. Pored toga, uvode se krivična djela zloupotreba tuđeg snimka, fotografije, portreta, audio zapisa i spisa sa seksualno eksplicitnim sadržajem, uz otežavajuću okolnost ukoliko je neko od tih krivičnih djela izvršeno na štetu djeteta. Na kraju je navela da rade i na izmjenama zakona vezanim za postupanje prema maloljetnicima u krivičnim postupcima i promjeni kaznene politike pa bi se tako mlađem maloljetnom licu, koje izvrši krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora u trajanju od deset godina, sudilo kao punoljetnom licu. Najavila je i izmjene Zakona o zaštiti nasilja u porodici.

Državni sekretar u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Darko Stojanović, smatra da su tragični događaji u Republici Srbiji dali dodatnu obavezu da se mora što prije reagovati i iznaći rješenje problema. Kazao je da je, nažalost, kasno kad ustanove iz nadležnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja reaguju jer se, tada, nasilje već dogodilo. Mora se raditi više na prevenciji. Ustanove koje najviše targetira ovaj problem su centri za socijalni rad, a oni su evidentirali porast broja slučajeva vršnjačkog nasilja u prethodnoj godini.

Državna sekretarka u Ministarstvu zdravlja dr Slađana Ćorić, naglasila je da nasilje u porodici treba da se tiče svakog pojedinca, a tragedija nesagledivih posljedica u Republici Srbiji treba da bude opomena u svim institucijama, naročito institucijama koje učestvuju u obrazovnom, odnosno vaspitnom karakteru. Smatra da, sa medicinskog aspekta, zdravstveni sistem nema ključnu ulogu, ali ima ulogu kako da pomogne i učestvuje u preventivnim mjerama. Završena je strategija ranog razvoja djeteta koja se odnosi na svako dijete u Crnoj Gori a dominantno se tiče djece sa smetnjama u razvoju. Pored toga, ima i savjetodavnu ulogu u psihološkoj podršci porodici. Strategija se dominantno oslanja na porodicu koja mora aktivno učestvovati u svakom problemu svog djeteta. Kazala je da je predviđeno da svaki dom zdravlja ima psihologa koji bi bio podrška porodicama uz konstataciju da postojeća savjetovališta za mlade, koja se nalaze u okviru domova zdravlja, treba ponovo aktivirati s obzirom da je njihovo funkcionisanje, tokom pandemije koronavirusom, bilo praktično obustavljeno.

Ministar sporta i mladih Vasilije Lalošević je istakao važnost pravljenja nacionalne strategije prevencije i zaštite protiv vršnjačkog nasilja i formiranja tijela koje bi

bilo u stalnom zasijedanju. U saradnji sa UNICEF-om su uradili jedno istraživanje i došli su do određenih pozitivnih ali i razočaravajućih rezultata. Visok procenat mladih smatra da ne posjeduje empatiju prema kolegama. Došlo se do podataka da je pandemija dovela do katastrofalnih posljedica za mladu populaciju a kod adolescenata od 10 do 18 godina pojavile su se stvari koje, do sada, nijesu zabilježene. Došlo je do pojave hiperaktivnosti, poremećaja spavanja, anksioznosti, umišljanja bolesti, sukoba i nasilja među članovima porodice ali i delikventnosti u ponašanju i potpune asocijalnosti. Sve ovo ukazuje na alarmantan poziv kako bi se došlo do konkretnih stvari i mjera. Istakao je da su subvencionirane članarine u sportskim školama i klubovima i to je doprinijelo da se djeca što više bave sportom. Kazao je i da se kaje što je doprinio dekriminalizaciji klevete jer je vrijeme pokazalo da se, na taj način, na mala vrata, uvelo tzv. sajber nasilje. Kazao je i da su poznati slučajevi da se djeci upućuju prijetnje da ne smiju da se pojavljuju na sportskim takmičenjima i terenima, da dolazi do zakazivanja tuča i svađa ali i da se djeca povlače u sebe i da mnogo vremena provode na društvenim mrežama.

Članovi Odbora, predstavnici državnih institucija i nevladinog sektora, saglasili su se da je prioritet na prevenciji i kontinuiranom jačanju kapaciteta institucija koje daju podršku žrtvi, ali i nasilniku, kao i da je neophodan multidisciplinarni pristup i multiresorna saradnja svih nadležnih institucija da bi se ovaj kompleksan problem riješio. S tim u vezi, postignuta je saglasnost, da se, u saradnji sa nadležnim ministarstvima, nastave aktivnosti u smislu organizovanja širih konsultacija sa svim relevantnim akterima u rješavanju ovog problema.

IV Odbor je odlučio, da u skladu sa članom 73 stav 5 Poslovnika Skupštine Crne Gore, dostavi Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu sporta i mladih, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu unutrašnjih poslova (Upravi policije), Ministarstvu pravde, Ministarstvu zdravlja, Zavodu za školstvo Crne Gore i NVO Udruženje "Roditelji" na dalju realizaciju sljedeće:

OCJENE I STAVOVE:

1. Odbor je ocijenio da treba formirati tim za praćenje pojava nasilja u obrazovno-vaspitnim ustanovama koji bi činili predstavnici Ministarstva prosvjete, Zavoda za školstvo Crne Gore, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva unutrašnjih poslova (Uprava policije) i nevladine organizacije iz ove oblasti.
2. Odbor je ocijenio da treba intenzivirati komunikaciju između škola i centara za socijalni rad u cilju zajedničkog i blagovremenog preduzimanja aktivnosti iz svoje nadležnosti.
3. Odbor je ocijenio da je potrebno planirati i sprovesti aktivnosti na prevenciji i postupanju u slučajevima nasilja u skladu sa rezultatima istraživanja koje je Zavod za školstvo Crne Gore realizovao sa učenicima osnovnih i srednjih škola.

4. Odbor smatra da je potrebno nastaviti sa kontinuiranim unapređivanjem kompetencija nastavnika i zaposlenih u stručnim službama obrazovno-vaspitnih ustanova pohađanjem programa stručnog usavršavanja iz ove oblasti.
5. Odbor podržava Ministarstvo pravde da, nakon prijema komentara Evropske komisije vezanim za nacрте zakona iz oblasti krivičnog zakonodavstva, pažljivo razmotri da li je potrebno dodatno propisati ili izmijeniti određena krivična djela iz važećeg krivičnog zakonodavstva, kao i to da li su žrtve tih krivičnih djela u dovoljnoj mjeri pravno zaštićene.
6. Odbor je ocijenio da je potrebno formirati tim za izradu strategije za borbu protiv nasilja, sastavljen od predstavnika svih državnih institucija, kojim bi koordinirao predsjednik Vlade Crne Gore.
7. Odbor je ocijenio da je potrebno, pored postojećih sistematskih pregleda u školama, najmanje jednom godišnje, uvesti skrining mentalnog zdravlja a u slučaju primjećivanja devijantnih promjena u ponašanju djece, po potrebi, i češće, o čemu bi se vodila evidencija od strane škola i nadležnih centara za mentalno zdravlje, koji funkcionišu u okviru domova zdravlja.

Izlaganja članova Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje, kao i lica pozvanih na konsultativno saslušanje, sadržana su u zapisniku sa 70. sjednice Odbora.

PREDSJEDNIK ODBORA
Dr. Srđan Pavićević